ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદના પત્ર-ક્રમાંક
જીસીઈઆરટી/સીએન્ડઈ/2018/13575, તા.13-06-2018 થી મંજૂર

(અજમાયશી પાઠ્યપુસ્તક)

કલકલિયો

(ગુજરાતી - દ્વિતીય ભાષા)

ધોરણ ૧

પ્રતિજ્ઞાપત્ર

ભારત મારો દેશ છે.
બધા ભારતીયો મારા ભાઈબહેન છે.
હું મારા દેશને ચાહું છું અને તેના સમૃદ્ધ અને
વૈવિધ્યપૂર્ણ વારસાનો મને ગર્વ છે.
હું સદાય તેને લાયક બનવા પ્રયત્ન કરીશ.
હું મારા માતાપિતા, શિક્ષકો અને વડીલો પ્રત્યે આદર રાખીશ
અને દરેક જણ સાથે સભ્યતાથી વર્તીશ.
હું મારા દેશ અને દેશબાંધવોને મારી નિષ્ઠા અર્પું છું.
તેમનાં કલ્યાણ અને સમૃદ્ધિમાં જ મારું સુખ રહ્યું છે.

રાજ્ય સરકારની વિનામૂલ્યે યોજના હેઠળનું પુસ્તક

વિદ્યાર્થીનું નામ : ____________________

શાળાનું નામ : ____________________

વર્ગ : __________ ક્રમાંક : __________

તમસો મા જ્યોતિર્ગમય
ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ
'વિદ્યાયન', સેક્ટર ૧૦-એ, ગાંધીનગર-૩૮૨ ૦૧૦

© ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર
આ પાઠ્યપુસ્તકના સર્વ હક્ક ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળને હસ્તક છે. આ પાઠ્યપુસ્તકનો કોઈ પણ ભાગ કોઈ પણ રૂપમાં ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળના નિયામકની લેખિત પરવાનગી વગર પ્રકાશિત કરી શકાશે નહિ.

વિષય-સલાહકાર
ડૉ. મહેન્દ્ર ચોટલિયા

લેખન-સંપાદન
શ્રી હરેશ ચૌધરી
શ્રી અખિલ ઠાકર
શ્રી યાહ્યા સપાટવાલા
શ્રી ભાવેશ પંડ્યા
શ્રી મનન બુદ્ધદેવ
શ્રી પરેશ દલસાણિયા
શ્રી રાકેશ પટેલ

સમીક્ષા
શ્રી નરેન્દ્ર રાવલ
શ્રી મધુસૂદન ઠક્કર
શ્રી રમેશ ત્રિવેદી
શ્રી કલ્પેશ પટેલ
શ્રી મીનેષ વાળંદ
શ્રી રાજેશ પટેલ
શ્રી હર્ષવી પટેલ

ભાષાશુદ્ધિ
શ્રી હર્ષદ પ્ર. શાહ

ચિત્રાંકન
શ્રી મણિલાલ રાજપૂત
શ્રી બિપિન સથવારા

સંયોજન
ડૉ. ક્રિષ્ના દવે
(વિષય-સંયોજક : અંગ્રેજી)

નિર્માણ-સંયોજન
શ્રી હરેન શાહ
(નાયબ નિયામક : શૈક્ષણિક)

મુદ્રણ-આયોજન
શ્રી હરેશ એસ. લિમ્બાચિયા
(નાયબ નિયામક : ઉત્પાદન)

પ્રસ્તાવના

ગુજરાત રાજ્યની તમામ શાળાઓમાં ધોરણ ૧થી ૮માં ગુજરાતી વિષય ફરજિયાત કરવાના સરકારશ્રીના નિર્ણયને અનુલક્ષીને ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર **ધોરણ ૧, ગુજરાતી (દ્વિતીય ભાષા)**નું અજમાયશી પાઠ્યપુસ્તક **કલકલિયો** આપની સમક્ષ મૂકતાં આનંદ વ્યક્ત કરે છે.

આ વખતે સૌપ્રથમ વાર તૈયાર કરવામાં આવેલ ધોરણ ૧ ગુજરાતી (દ્વિતીય ભાષા)ના પાઠ્યપુસ્તકમાં GCERT, ગાંધીનગર તથા તેમના દ્વારા સૂચિત નિષ્ણાતોનો પૂર્ણ સહયોગ પ્રાપ્ત થયો છે. સરકારશ્રી દ્વારા ગુજરાતી વિષયને ફરજિયાત કરવાની જાહેરાત પછી ખૂબ અલ્પ સમયમાં તજ્જ્ઞો દ્વારા આ પુસ્તકનું લેખન તથા પરામર્શન-કાર્ય પૂર્ણ કરવામાં આવ્યું છે. આ પુસ્તકના રાજ્યવ્યાપી અમલ પૂર્વે પુસ્તકની સમગ્રલક્ષી ચકાસણી કરવામાં આવી છે અને સૂચિત સુધારાઓને આમેજ કરી પુસ્તકને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું છે.

પ્રસ્તુત પાઠ્યપુસ્તકને ગુણવત્તાયુક્ત, બાળયોગ્ય, રસપ્રદ અને રચનાત્મક બનાવવામાં પૂરતી જહેમત ઉઠાવવામાં આવી છે. આમાં સમાવિષ્ટ અધ્યયન સામગ્રી પ્રદાન કરનાર સૌનો મંડળ આભાર વ્યક્ત કરે છે. ગુજરાતની શાળામાં અભ્યાસ કરતો દરેક વિદ્યાર્થી ગુજરાતી ભાષા પ્રત્યે અભિમુખ બને તે અપેક્ષિત છે. આ પાઠ્યપુસ્તક સંદર્ભે આપનાં સૂચનો આવકાર્ય છે.

પી. ભારતી (IAS)
નિયામક

કાર્યવાહક પ્રમુખ

તા. ૩૧-૦૧-૨૦૨૦

ગાંધીનગર

પ્રથમ આવૃત્તિ : ૨૦૧૮, **પુનઃમુદ્રણ :**૨૦૨૦

પ્રકાશક : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, 'વિદ્યાયન', સેક્ટર ૧૦-એ, ગાંધીનગર વતી પી. ભારતી, નિયામક

મુદ્રક :

મૂળભૂત ફરજો

ભારતના દરેક નાગરિકની ફરજો નીચે મુજબ રહેશે :*

(ક) સંવિધાનને વફાદાર રહેવાની અને તેના આદર્શો અને સંસ્થાઓનો, રાષ્ટ્રધ્વજનો અને રાષ્ટ્રગીતનો આદર કરવાની;

(ખ) આઝાદી માટેની આપણી રાષ્ટ્રીય લડતને પ્રેરણા આપનારા ઉમદા આદર્શોને હૃદયમાં પ્રતિષ્ઠિત કરવાની અને અનુસરવાની;

(ગ) ભારતના સાર્વભૌમત્વ, એકતા અને અખંડિતતાનું સમર્થન કરવાની અને તેમનું રક્ષણ કરવાની;

(ઘ) દેશનું રક્ષણ કરવાની અને રાષ્ટ્રીય સેવા બજાવવાની હાકલ થતાં, તેમ કરવાની;

(ચ) ધાર્મિક, ભાષાકીય, પ્રાદેશિક અથવા સાંપ્રદાયિક ભેદોથી પર રહીને, ભારતના તમામ લોકોમાં સુમેળ અને સમાન બંધુત્વની ભાવનાની વૃદ્ધિ કરવાની, સ્ત્રીઓના ગૌરવને અપમાનિત કરે તેવા વ્યવહારો ત્યજી દેવાની;

(છ) આપણી સમન્વિત સંસ્કૃતિના સમૃદ્ધ વારસાનું મૂલ્ય સમજી તે જાળવી રાખવાની;

(જ) જંગલો, તળાવો, નદીઓ અને વન્ય પશુપક્ષીઓ સહિત કુદરતી પર્યાવરણનું જતન કરવાની, તેની સુધારણા કરવાની તથા જીવો પ્રત્યે અનુકંપા રાખવાની;

(ઝ) વૈજ્ઞાનિક માનસ, માનવતાવાદ અને જિજ્ઞાસા તથા સુધારણાની ભાવના કેળવવાની;

(ટ) જાહેર મિલકતનું રક્ષણ કરવાની અને હિંસાનો ત્યાગ કરવાની;

(ઠ) રાષ્ટ્ર પુરુષાર્થ અને સિદ્ધિનાં વધુ ને વધુ ઉન્નત સોપાનો ભણી સતત પ્રગતિ કરતું રહે એ માટે, વૈયક્તિક અને સામૂહિક પ્રવૃત્તિનાં તમામ ક્ષેત્રે શ્રેષ્ઠતા હાંસલ કરવાનો પ્રયત્ન કરવાની.

(ડ) માતા-પિતાએ અથવા વાલીએ ૬ વર્ષથી ૧૪ વર્ષ સુધીની વયના પોતાના બાળક અથવા પાલ્યને શિક્ષણની તકો પૂરી પાડવાની.

*ભારતનું સંવિધાન : કલમ 51-(ક)

આ પાઠ્યપુસ્તક વિશે...

ગિરા ગુર્જરીના અધ્યાપનક્ષેત્રમાં આપનું સ્વાગત છે.

ભાષાની સમજણ જે-તે પ્રદેશની તાસીર અને તેમાં આંતરક્રિયા કરનારા માનવ-સમુદાયોના ભાવ, ચિંતન અને વ્યવહારોના સંયોજનમાંથી બંધાય છે. દરેક ભાષામાં પોતાની આબોહવા તેમજ સંસ્કૃતિની સોડમ હોય છે. માતૃભાષા તેમજ અન્ય કાર્યો માટે પ્રયોજવામાં આવતી ભાષાનો વાતાવરણમાં એક પ્રકારનો તણાવ/મૂંઝારો ઘૂંટાતો હોય છે. દૂધભાષા અને બોધભાષાના દ્વન્દ્વને આશ્લેષમાં પરિવર્તિત કરવાનો પ્રયાસ સમજુ અગ્રણીઓએ કરવો જોઈએ.

ગુજરાતી (દ્વિતીય ભાષા) GSL-1નું આ પ્રથમ ઐતિહાસિક પાઠ્યપુસ્તક પોતાનામાં અનેક સંભાવનાઓ તથા સંવેદનાઓ સંગોપીને આપના આંગણે આવ્યું છે. એમાં લખાયેલા શબ્દોમાં બદ્ધ થઈ ગયેલા વિચારો, સંવેદનાઓ તેમજ ઉન્મેષોને વર્ગમાં પ્રવાહિત કરવાનું સુકાર્ય આપના દ્વારા થશે જ એવો સૌને વિશ્વાસ છે.

આ પાઠ્યપુસ્તકની લાક્ષણિકતાઓ આ પ્રમાણે છે :

- આ શિક્ષક-સંચાલિત અધ્યયનપોથી છે.
- આમાં દ્વિતીય ભાષાના અધ્યાપનના સિદ્ધાંતો અનુસાર પ્રથમ વર્ષના/દ્વિતીય વર્ષના પાંચથી છ વર્ષના બાલ-અધ્યેતા માટે સામગ્રીનું ચયન અને નિયમન કરવામાં આવ્યું છે.
- શક્ય તેટલું વધુ શ્રવણ, તેને અનુસરતું સંભાષણ અને મોડે-મોડેથી (બીજા ધોરણથી) થતું વાચન અને લેખન એવો ક્રમ જાળવ્યો છે.
- બાળકોની પંચેન્દ્રિયની સક્રિયતાને, ઊર્જાને, અનુભવ-વિશ્વને, અસીમ કલ્પનાને અને અણમોલ સંવેદનશીલતાને વર્ગ-વાતાવરણમાં ક્રિયાન્વિત કરવાના ઉદ્દેશ્યો અહીં નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યા છે.
- દ્વિતીય ભાષા તરીકે ગુજરાતીનો પ્રયોગ કરીને બાળકો પોતાના સામાજિક, સાંસ્કૃતિક, વ્યાવસાયિક અને ઘરના વાતાવરણમાં પોતાને અભિવ્યક્ત કરવા સક્ષમ અને અભિપ્રેરિત થાય તે આ પાઠ્યપુસ્તકનું લક્ષ્ય (aim) છે.

આ પાઠ્યપુસ્તક સાથે જેમને સંકળાવાનું બનશે તેવાં શિક્ષકો તથા મા-બાપ, વાલીઓ થોડા Do's

and don'tsને ધ્યાનમાં લેશે, તો આ પુસ્તક ભણનારાં નાનકડાં-વહાલાં/ધમાલિયાં બાળકોને મોટી સહાય મળશે ને તેઓનો પરિશ્રમ પ્રસન્નતામાં પલટાઈ જશે.

૧. શરૂઆતના ધોરણમાં બાળકોને મૂળાક્ષરો કે બારાક્ષરી લખતાં કે વાંચતાં શીખવવાના નથી. બાળકો ગુજરાતી અક્ષરોને 'ચિત્ર' તરીકે અવલોકે અને ચિત્ર તરીકે જ ઓળખે / અનુલેખન કરે.

૨. શ્રવણ - સાંભળવું - વર્ગમાં, વર્ગની બહાર, ઑડિયો-વીડિયો માધ્યમથી કે મિત્રો-વડીલો પાસેથી તે ખૂબ-ખૂબ-ખૂબ જરૂરી છે. બલકે અનિવાર્ય છે. જે ભાષાનું બાળકના કાન દ્વારા શ્રવણ ન થાય તેનું ક્યારેય મુખ દ્વારા ઉચ્ચારણ ન થાય. બાળકોને સાદી વાર્તા, કવિતા, પ્રસંગો, સમાચારો સંભળાવતા રહો, સંભળાવતા રહો.

૩. ગુજરાતી (દ્વિતીય ભાષા)ના શિક્ષણમાં પ્રાથમિક તબક્કામાં ગુજરાતી વ્યાકરણ (સંજ્ઞા, વિશેષણ, પુલ્લિંગ-સ્ત્રીલિંગ, એકવચન-બહુવચન) જરા પણ શીખવવાનું નથી. કેમ કે વ્યાકરણ એ 'ભાષા વિશે' શીખવે છે. ભાષા સ્વયં નહિ. આથી વાક્યરચના કે શબ્દો શીખવતી વખતે સંજ્ઞા-વિશેષણ-વચન, લિંગ, કાળ વગેરે અંગે કંઈ સ્પષ્ટીકરણ કરવાનું નથી.

૪. જોડણી અને ઉચ્ચારશુદ્ધિ પણ પહેલા બે-ત્રણ વર્ષના અભ્યાસ દરમિયાન બિનજરૂરી છે. આ પ્રકારની ભૂલો દર્શાવવાથી બાળકો બોલવાનું ટાળવા માંડે છે.

૫. શરૂઆતમાં બાળક નવી ભાષાનું શ્રવણ કરે ત્યારે શિક્ષક દ્વારા અપાતી ભાષા સરળ હોય, ધીમી ગતિથી રજૂઆત થાય અને વાર્તા, પ્રસંગ કે કથનમાં પ્રથમ ભાષાના કોઈક શબ્દો આવી જાય તે સ્વાભાવિક ગણાય. તે જ રીતે બાળકો બોલે ત્યારે 'આ કયું ટ્રી છે?' 'આ લીમડાનું ટ્રી છે.' એવું બોલે તે સ્વીકાર્ય છે.

૬. ગુજરાતી શબ્દો કે વાક્યો શીખવવા માટે શાળાના માધ્યમની ભાષામાં ભાષાંતર કરવું નહિ. વર્ગમાં પરિસ્થિતિ સર્જીને તથા હાથની એક્શન કે ચહેરાના એક્સપ્રેશન દ્વારા અર્થ નિપજાવવો.

૭. પાઠ્યપુસ્તકમાં મૂકેલાં જોડકણાં, કવિતાઓ, વાર્તાઓ કહેતી કે ગાતી વખતે તે કવિતા-વાર્તામાં આવતા શબ્દોના અર્થોનું સ્પષ્ટીકરણ કરવું નહિ. આ બધા ભાષાકીય ઇનપુટ ગુજરાતી ભાષામાં તેઓને રસબસ/તલ્લીન (immersion) કરવા માટે છે. આ વાર્તા-કવિતામાંથી પ્રશ્નો પૂછવા નહિ. જેમાંથી પ્રશ્નો પૂછવાના હશે તેમાં સૂચના આપી હશે. એક જ વાર્તા, કવિતા,

જોડકણું વારંવાર સંભળાવો - ગવડાવો. વાર્તાને અંતે જો બાળકો જાતે જ ચર્ચા કરતાં થઈ જાય તો આપેલા પ્રશ્નો પૂછવા નહિ, પણ જો ચર્ચાનું વાતાવરણ ન બને તો તેઓને પ્રશ્નો પૂછી ચર્ચા તરફ વાળવાં.

૮. વર્ગ દરમિયાન બાળકો કૂદે, થોડો અવાજ કરે, ગણગણે, ભેગાં થઈ જાય તે સ્વાભાવિક છે. તેઓની સક્રિયતા અને ઊર્જાની અભિવ્યક્તિ થવા દો. તમે પણ તેમાં જોડાઈ જાવ.

૯. દરેક એકમમાં આપેલી પ્રવૃત્તિઓ માત્ર નિદર્શન કે ઉદાહરણરૂપ (Indicative) છે. એ જ પ્રકારની અનેક પ્રવૃત્તિઓ તમારાં બાળકોની જરૂરિયાત પ્રમાણે ઉમેરો. વર્ગશિક્ષણમાં સહાયક થાય તેવી સાધન-સામગ્રી (કાર્ડ, વસ્તુઓ, દૃશ્ય-શ્રાવ્ય, વીજાણુ ઉપકરણો) બનાવો અને પ્રયોજો.

૧૦. વર્ગમાં ભણતાં ગુજરાતીભાષી બાળકોની ભરપૂર સહાય લો. જોડી અને જૂથકાર્યમાં તેઓને મોનિટર તરીકે કામ સોંપો. જ્યારે નવી વાક્યરચના, પ્રશ્નરચના, સંવાદો કરાવવાનાં હોય ત્યારે ગુજરાતીભાષી બાળકોને તમારાં જોડીદાર તરીકે રાખો.

પાઠ્યપુસ્તકની સંરચના/માળખું :

પાઠ્યપુસ્તકમાં બાળકોને આકર્ષી શકે એવાં શીર્ષકો રાખ્યાં છે. જેમ કે,

એકમ ૧ : મ્યાઉં મ્યાઉં... કા કા કા...

એકમ ૨ : ટેહૂંક ટેહૂંક... હૂપ હૂપ

એકમ ૩ : ફરરર... ફરીએ

એકમ ૪ : ચણા-વટાણા... જલ્લેબી!

એકમ ૫ : રંગબેરંગી રમકડાં

એકમ ૬ : પૈડું ચાલે ચક્કર ચક્કર

એ જ રીતે જુદાં જુદાં બાળભોગ્ય થીમ રાખ્યાં છે. જેમ કે,

એકમ ૧ અને ૨માં પ્રાણી અને પક્ષીઓ

એકમ ૩ : કાર્ટૂન

એકમ ૪ : ખાદ્યસામગ્રી

એકમ ૫ : રમકડાં

એકમ ૬ : વાહનો

ધોરણ ૧માં એકમ અંતર્ગત આવતી પ્રવૃત્તિઓને બાળકોની જીભે ચડે તેવાં નામથી ઓળખાવવામાં આવી છે. જેમ કે, વાર્તા માટે 'ગપસપ', ગીત માટે 'ગણગણ', જોડકણાં માટે 'બડબડ', અભિનય ગીત માટે 'છમછમ', રમત માટે 'દડબડ' અને ગમ્મત માટે 'ખડખડ'.

આ પ્રમાણે રચાયેલ પાઠ્યપુસ્તકને નાનકડાં બાળકો માટે 'આનંદપોથી' બની રહે તે રીતે વર્ગમાં ક્રિયાન્વિત કરવાનું અને રસિક-રોમાંચક બનાવવાનું ઉત્તરદાયિત્વ સહજપણે શિક્ષકોનું બને છે. આવી રીતે ભણાવતી વખતે વર્ગમાં ગાવા, બોલવા, અભિનય કરવા કે બડબડ કરવાની જે અવિરત તક મળે છે તે શિક્ષક અને વાલીઓ માટે આડપેદાશ તરીકે પ્રાપ્ત થતું સૌભાગ્ય છે.

કોઈ લૌટા દે મેરે બચપન કે દિન... નું વરદાન આના લેખકોને જેમ ફળ્યું, તેમ તમને સૌને પણ ફળો, તેવી અભ્યર્થના.

ગુર્જર ગિરાનું માધુર્ય તમારા વર્ગમાં સંવર્ધિત થતું રહો !

નોંધ : GSL-1 ની આ અજમાયશી આવૃત્તિ છે. આનો નવો અવતાર વધુ પ્રગત/અસરકારક બને તે માટે તમારા વર્ગશિક્ષણ દરમિયાન તમે કરેલી / કરાવેલી પ્રવૃત્તિઓ વખતે તમને તથા બાળકોને પડેલી મજા-મુશ્કેલીઓની નોંધ કરતા રહેજો. સાથોસાથ તમારાં સૂચનો, સુધારાઓ પણ અમને પહોંચાડતાં રહેજો. આપણા સહિયારા પ્રયત્નથી GSL-1 અને GSL-2નાં ઉત્તમ ગુણવત્તાવાળાં પાઠ્યપુસ્તકો રચી શકાશે.

– લેખકો-સંપાદકો

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	એકમ	પાના નંબર
૧.	મ્યાઉં મ્યાઉં... કા કા કા...	૧
૨.	ટેહૂંક ટેહૂંક... હૂપ હૂપ	૮
૩.	ફરરર... ફરીએ	૧૪
૪.	ચણા-વટાણા... જલ્લેબી!	૨૧
૫.	રંગબેરંગી રમકડાં	૨૮
૬.	પૈડું ચાલે ચક્કર ચક્કર	૩૪

૧ મ્યાઉં મ્યાઉં... કા કા કા...

ગીત :

મેં એક બિલાડી પાળી છે,
તે રંગે બહુ રૂપાળી છે.
દહીં ખાય, દૂધ ખાય,
ને ઘી તો ચપ-ચપ ચાટી જાય.
તે ઉંદરને ઝટપટ ઝાલે,
પણ કૂતરાથી બીતી ચાલે.
તેના ડિલ પર ડાઘ છે,
તે મારા ઘરનો વાઘ છે.

– ત્રિભુવનદાસ વ્યાસ

ગ ણ ગ ણ

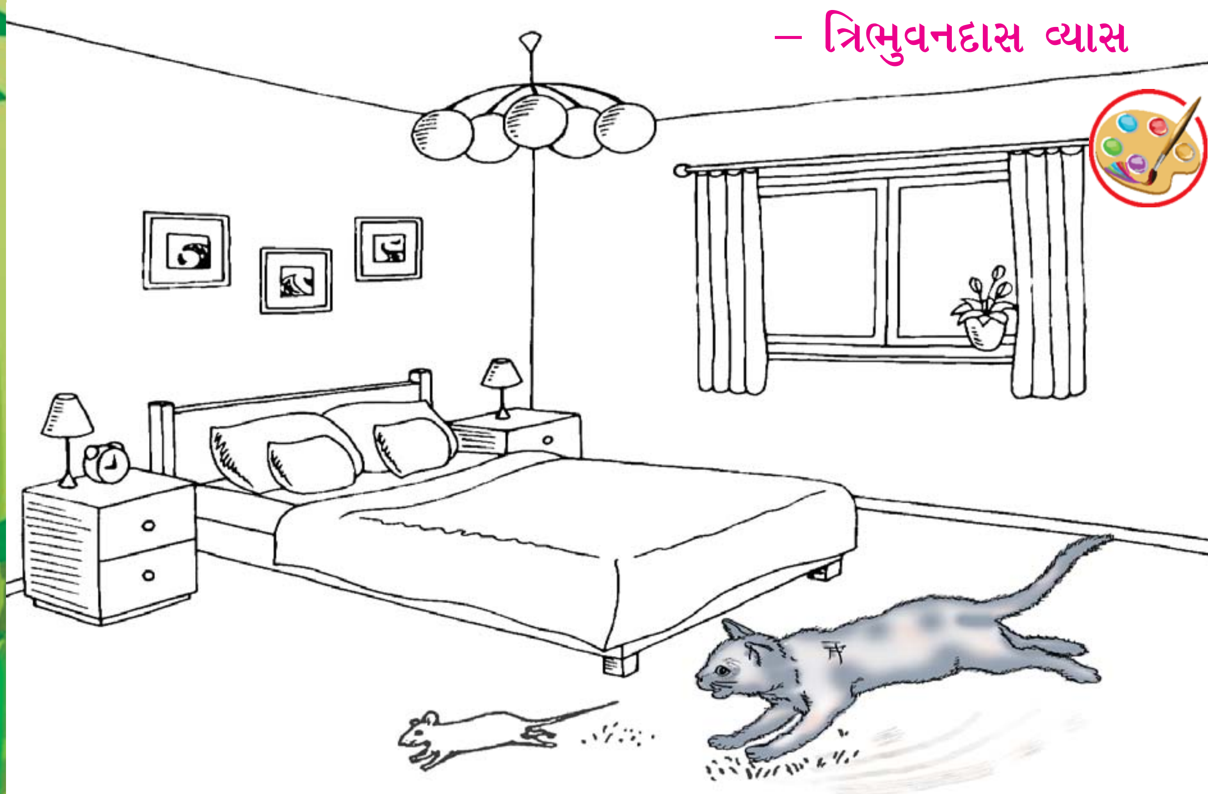

લપલપિયો કાચબો

ગ
પ
સ
પ

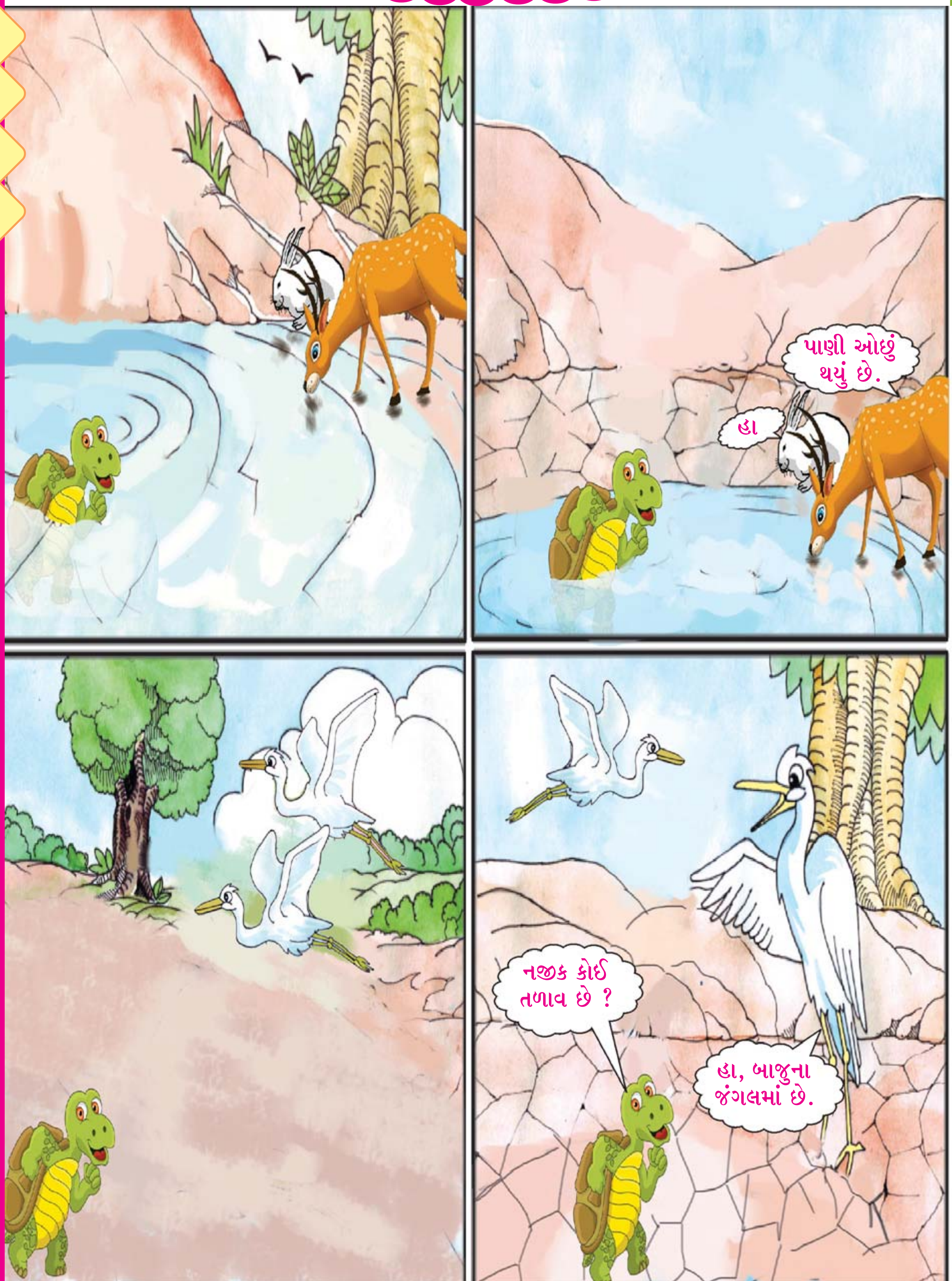

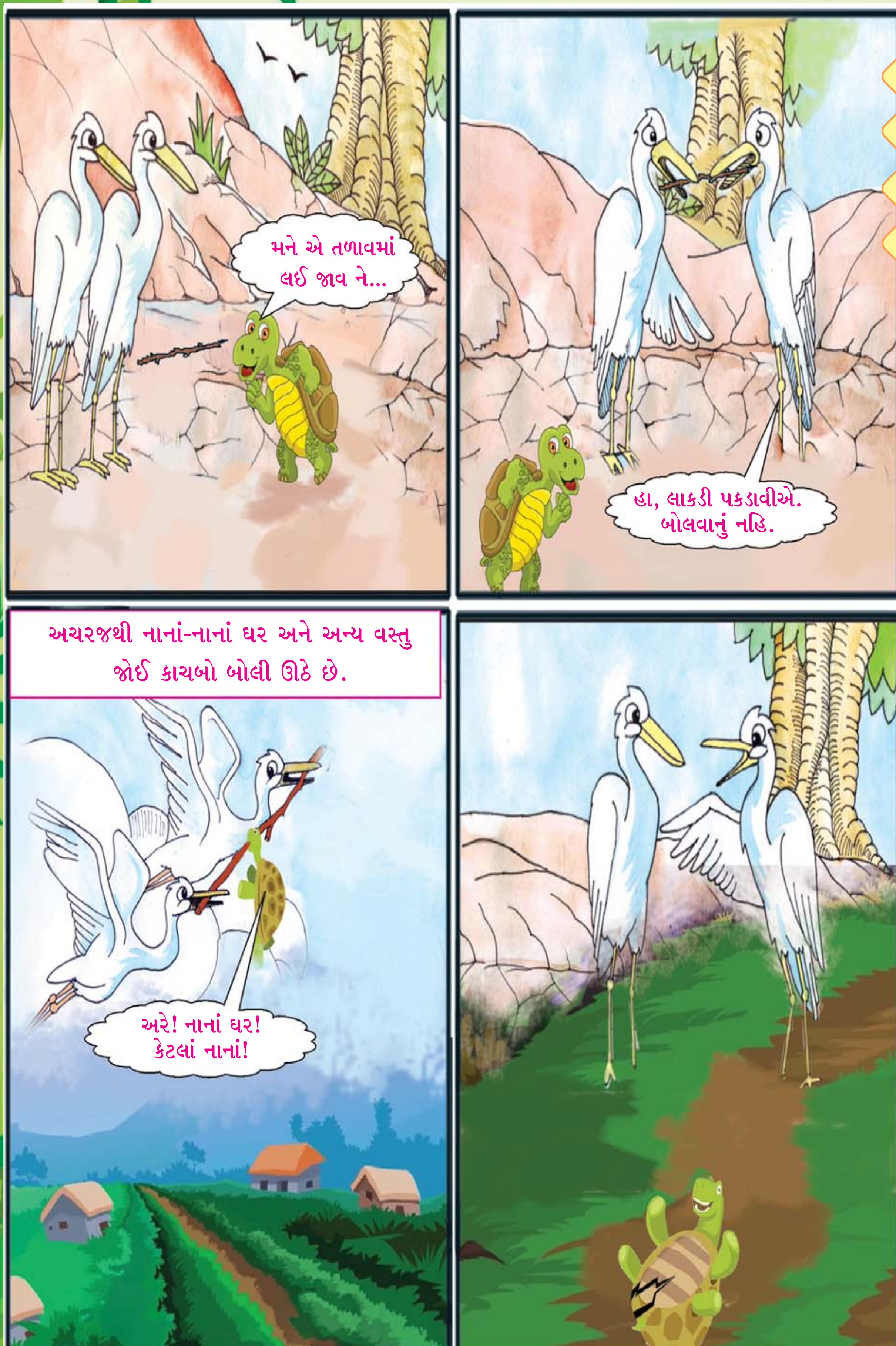
મને એ તળાવમાં લઈ જાવ ને...
હા, લાકડી પકડાવીએ. બોલવાનું નહિ.
અચરજથી નાનાં-નાનાં ઘર અને અન્ય વસ્તુ જોઈ કાચબો બોલી ઊઠે છે.
અરે! નાનાં ઘર! કેટલાં નાનાં!

વાતચીત :

ક
લ
બ
લ

વાર્તા કહ્યા પછી નીચેના જેવા પ્રશ્નો પૂછો. અહીં વિદ્યાર્થીઓ બોલતા થાય તે ઇચ્છનીય છે. વિદ્યાર્થીઓ શરૂઆતમાં તેમની માતૃભાષામાં જવાબો આપે, તો તેનો સ્વીકાર કરવો.

- તમને વાતો કરવાનું ગમે છે?
- તમે કોની કોની સાથે વાતો કરો છો?
- તમારો કયો મિત્ર વધારે વાતો કરે છે?
- તમને કેવી વાતો કરવી વધારે ગમે છે?

રમત :

દ
ડ
બ
ડ

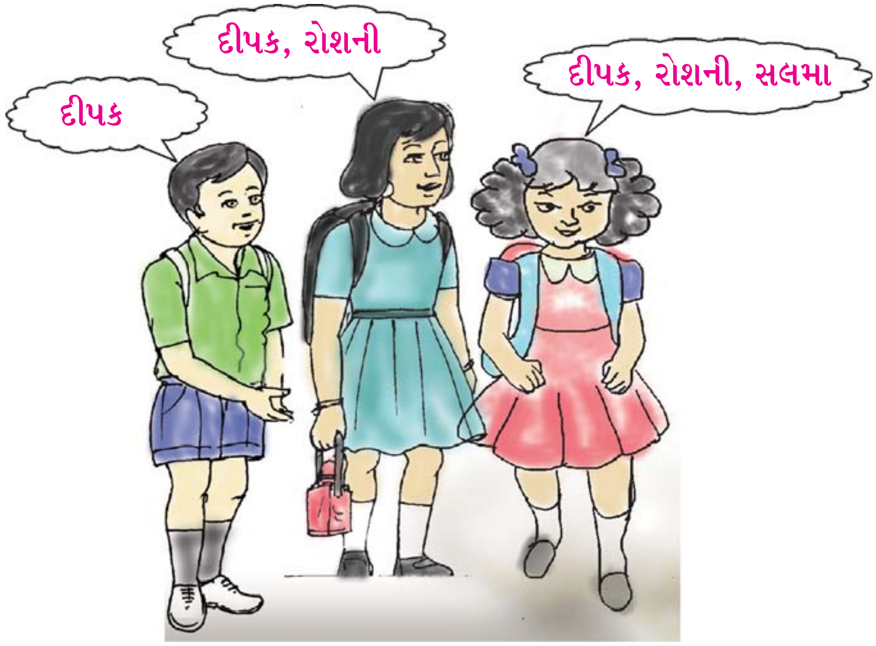

- તમામ વિદ્યાર્થીઓને વર્તુળમાં ઊભા રાખી આ રમત રમાડવી.
- તારું નામ... આનું નામ... મારું નામ...
- તારા પપ્પાનું નામ... આના પપ્પાનું નામ...

  (મારા પપ્પાનું નામ... એમ બોલાવવું.)
- તારાં માસીનું નામ... આનાં માસીનું નામ...

  (મારાં માસીનું નામ... એમ બોલાવવું.)

આ રીતે જુદા-જુદા સંબંધનાં નામ વડે આ રમત આગળ વધારવી.

ગીત :

દાદાનો ડંગોરો લીધો,
એનો તો મેં ઘોડો કીધો.
ઘોડો કૂદે ઝમઝમ,
ઘૂઘરી વાગે ધમધમ.
ધરતી ધ્રૂજે ધમધમ.
ધમધમ ધરતી થાતી જાય,
મારો ઘોડો કૂદતો જાય.
કૂદતાં કૂદતાં આવે કોટ,
કોટ કૂદીને મૂકે દોટ.
સહુના મનને મોહી રહ્યો,
એક ઝવેરી જોઈ રહ્યો.
ઝવેરીએ તો હીરો દીધો,
હીરો મેં રાજાને દીધો.
રાજાએ ઉતાર્યો તાજ,
આપ્યું મને આખું રાજ.
રાજ મેં રૈયતને દીધું,
મોજ કરીને ખાધું પીધું.

– ત્રિભુવનદાસ વ્યાસ

છ
મ
છ
મ

જોડકણાં :

બ ડ બ ડ

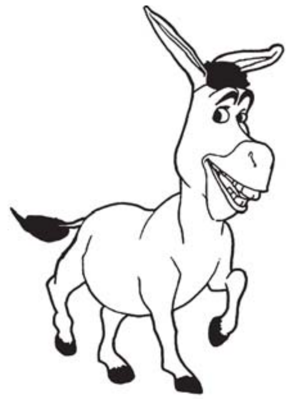

લાંબા મારા કાન કેવા,
ઊભા છે ટટાર!
જોતાં લાગે, હું છું કેવો
ડહાપણનો ભંડાર.

સરસર સરસર દોડી આવી,
ચોખાના બે દાણા લઈ.
પૂંછડી કેરું આસન માંડી,
કટકટ કટકટ ખાવા ગઈ !

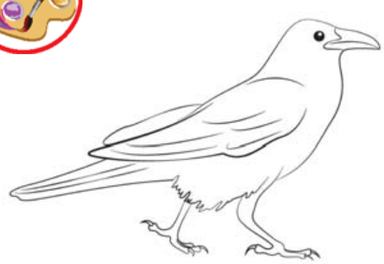

આમ ઊડે, તેમ ઊડે,
વાંકી કરે ચાંચ,
કાળું-કાળું અંગ એનું,
કાળી એની આંખ.

ખાય તીખું, બોલે મીઠું,
એવું મેં તો કૌતુક દીઠું!
ચાંચ એની લાલચટ,
પાંખ એની લીલીકટ.

જોડકણાં :

ગોટલામાં બેઠી ગોટલી,
હવામાં ઊડે ચોટલી !
ચોટલીએ ચડ્યો ચોર,
આકાશે ઊડ્યો મોર !

મોર વેરે પીંછ,
આવે ઘરે રીંછ.
રીંછ પીંછ લઈ,
નાચે થૈ... થૈ... થૈ.

ગમ્મત :

મમ્મી : જો તો અપ્પુ, દૂધ ગરમ કરવા મૂક્યું છે. બહાર નીકળી ન જાય.

અપ્પુ : નહિ નીકળે મમ્મી, મેં ઘરનો દરવાજો બંધ જ રાખ્યો છે.

૨ ટેહૂંક ટેહૂંક... હૂપ હૂપ

ગ
ણ
ગ
ણ

ગીત :

મારો છે મોર

મારો છે મોર, મારો છે મોર,
મોતી ચરંતો મારો છે મોર.
મારી છે ઢેલ, મારી છે ઢેલ,
મોતી ચરંતી મારી છે ઢેલ.
મારો છે મોર, મારો છે મોર,
માળામાં બેસનાર મારો છે મોર.

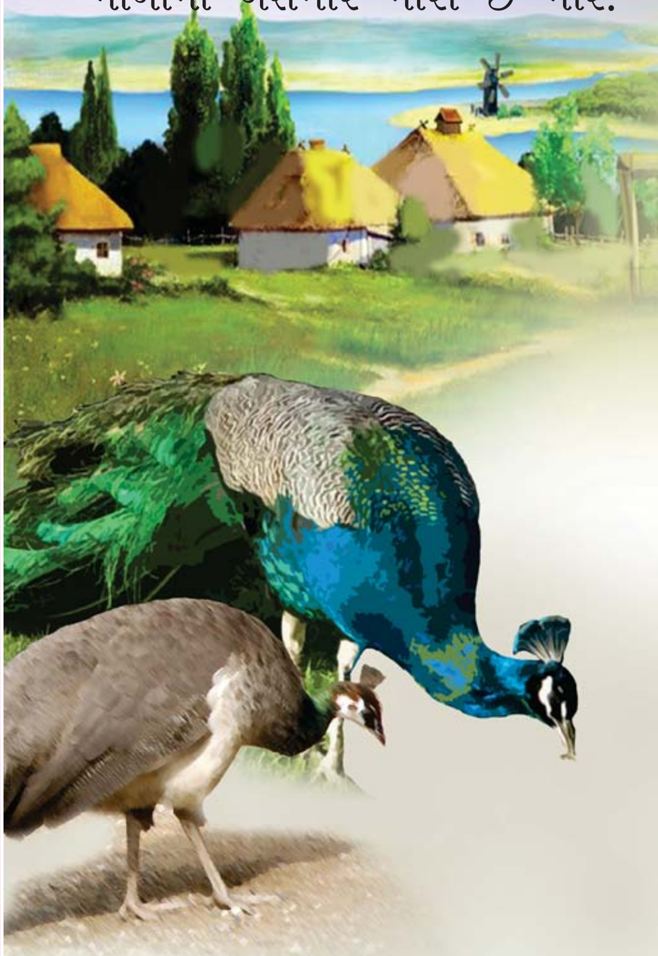

મારી છે ઢેલ, મારી છે ઢેલ,
ડાળી પર બેસનાર મારી છે ઢેલ.
મારો છે મોર, મારો છે મોર,
રાજાનો માનીતો મારો છે મોર.
મારી છે ઢેલ, મારી છે ઢેલ,
રાણીની માનીતી મારી છે ઢેલ.
બોલે છે મોર, બોલે છે મોર,
સોનાને ટોડલે, બોલે છે મોર.
બોલે છે ઢેલ, બોલે છે ઢેલ,
રૂપાને બારણે, બોલે છે ઢેલ.

રીંછ અને દડો

વહેલી સવારનો સમય હતો. ચારે બાજુ ધુમ્મસ જ ધુમ્મસ. સિંહનું એક બચ્ચું જાંબુના ઝાડની નીચે સૂતું હતું.

એ સમયે રીંછભાઈ ફરવા નીકળ્યા. અચાનક તેમની નજર જાંબુના ઝાડ નીચે પડી.

આંખો ફેલાવી, બુદ્ધિ દોડાવી, ''આહા! ફૂટબૉલ. ચાલો ફૂટબૉલથી રમીએ''. આમતેમ જોયા વિના રીંછે સિંહના બચ્ચાને ફૂટબૉલ સમજીને લાત મારીને ફંગોળ્યું.

હવામાં ઉછાળેલા સિંહના બચ્ચાએ ગર્જના કરી ઝાડની એક ડાળી પકડી લીધી.

ગ
પ
સ
પ

પરંતુ ડાળી તૂટી ગઈ. રીંછ વાત સમજી ગયું. તેને પસ્તાવો થયો. પણ તરત જ દોડીને સ્ફૂર્તિથી બંને હાથ આગળ ધરીને સિંહના બચ્ચાને ઝીલી લીધું.

અરે આ શું! સિંહનું બચ્ચું ફરીથી ઉછાળવા માટે કહી રહ્યું હતું.

એકવાર ફરીથી રીંછે સિંહના બચ્ચાને ઉછાળ્યું.

બીજીવાર...

ત્રીજીવાર...

વારંવાર આવું થવા લાગ્યું.

સિંહના બચ્ચાને ઉછળવામાં મજા આવી રહી હતી. પરંતુ રીંછ થાકી ગયું હતું. અરે! કેવી મુશ્કેલીમાં આવી ગયા.

બારમી વખત ઉછાળીને રીંછે ઘર બાજુ દોટ લગાવી અને અદૃશ્ય થઈ ગયું.

આ વખતે સિંહનું બચ્ચું નીચે પડ્યું. ધડામ...

વાતચીત

- આ બચ્ચાનું નામ શું પાડી શકાય?
- બચ્ચાના પપ્પાનું નામ શું પાડશો?
- તમે પાડેલું નામ સિંહ કેવી રીતે બોલશે?
- તમે સિંહના અવાજમાં તમારું નામ કેવી રીતે બોલશો?
- તમે પાડેલું સિંહનું નામ કાગડો કઈ રીતે બોલશે?
- રીંછ શા માટે ભાગી ગયું હશે?
- સવારે કેવું વાતાવરણ હોય છે?

જોડકણાં :

ચોરી કરવા ચાલ્યા ચોર,
સોનીપોળમાં થાતો શોર.
સિપાહી મળ્યા સામા,
મમ્મીના ભાઈ તે મામા.

મામા લાવે છુકછુકગાડી,
બાને માટે લાવે સાડી.
સાડીના રંગ પાકા,
પપ્પાના ભાઈ તે કાકા.

કાકા કાકા કારેલાં,
કાકીએ વઘારેલાં.
કાકી પડ્યાં રોઈ,
પપ્પાની બહેન તે ફોઈ.

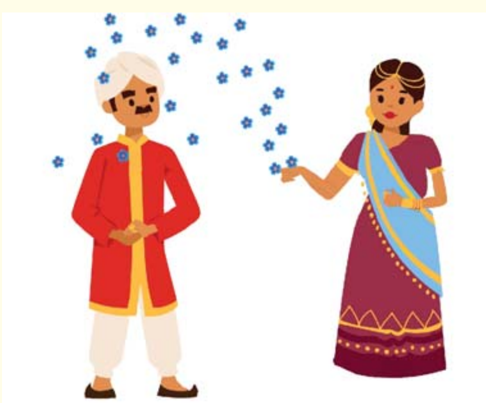

ફોઈ ફૂલડાં લાવે છે,
ફુઆને વધાવે છે.
ફુઆ ગયા કાશી,
મમ્મીની બહેન તે માસી.

બ
ડ
બ
ડ

અભિનય ગીત :

છ
મ
છ
મ

મારી બકરી બોલે બેં... બેં... બેં,
એ તો સાંજ-સવારે દૂધ જ દે.
મારી બકરી બોલે બેં... બેં... બેં,
પેલો ઉંદર બોલે, ચૂં... ચૂં... ચૂં.
કહે રાત તણો હું રાજા છું.
મારી બકરી બોલે બેં... બેં... બેં.
પેલી બિલ્લી બોલે, મ્યાઉં મ્યાઉં મ્યાઉં.
કહે રાત તણી હું રાણી છું.
મારી બકરી બોલે બેં... બેં... બેં.
પેલો વાંદરો બોલે હૂપ હૂપ હૂપ,
એને સીંગ-ચણા તો ભાવે ખૂબ.
મારી બકરી બોલે બેં... બેં... બેં.
પેલો કૂતરો બોલે હાઉ હાઉ હાઉ.
રોટલો આપો તો ખાઉં ખાઉં ખાઉં.
મારી બકરી બોલે બેં... બેં... બેં.

– પૂનમચંદ શાહ

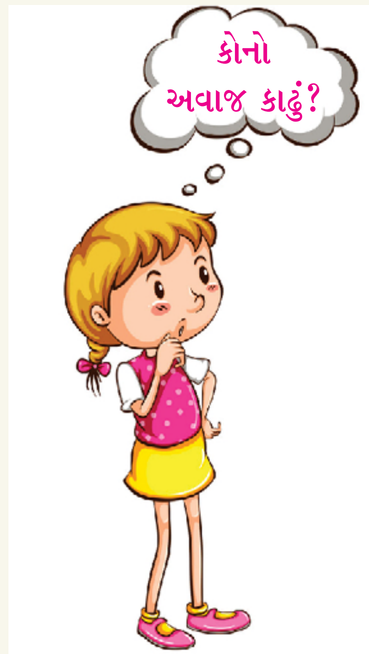

પ્રવૃત્તિ :

દ
ડ
બ
ડ

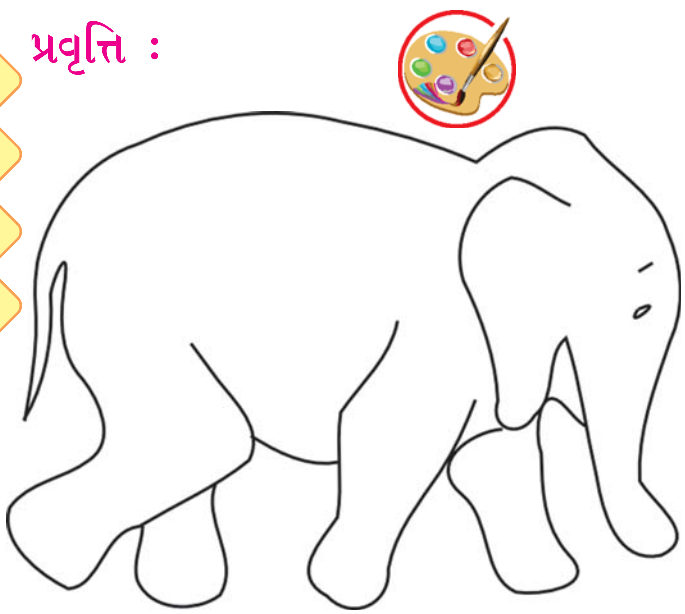

- પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓના અવાજની નકલ કરાવવી.

વિદ્યાર્થીઓ ગુજરાતી ભાષાના ઉચ્ચાર કરી શકે તે માટે...

- ચકલી ઊડે - ચરરરર...
- હોલો ઊડે - હરરરર...
- મોર ઊડે - મરરરર...

પક્ષીના નામનો પહેલો મૂળાક્ષર અને પાછળ રરર... બોલવાની સમજ આપવી.

બ ડ બ ડ

રમત :

- ઊડતું હોય તો ફરરરર... ન ઊડે એવું હોય તો ભફ...!
- ઊડતું હોય ત્યારે ભફ... બોલે કે ઊડે તેવું ન હોય ત્યારે ફરરરર... બોલે તે વિદ્યાર્થી આઉટ ગણાશે.
- આવા અન્ય નિયમો બનાવી રમત રમાડવી.

દ ડ બ ડ

ગમ્મત :

બે કીડીઓ જતી હતી.

સામેથી એક હાથી આવતો દેખાયો.

એક કીડી કહે, 'ચાલ, પેલા હાથીને મારવો છે?'

બીજી કહે : 'જવા દે ને! બિચારો એકલો છે!'

ખ ડ ખ ડ

૩ ફરરરર... ફરીએ

છ
મ
છ
મ

અભિનય ગીત :

અમે ફેરફુદરડી

અમે ફેરફુદરડી ફરતાં'તાં,
અમે ફેરફુદરડી ફરતાં'તાં,
ફેરફુદરડી ફરતાં ફરતાં,
પડી જવાની કેવી મજા!
ભાઈ, પડી જવાની કેવી મજા!
અમે સંતાકૂકડી રમતાં'તાં,
અમે સંતાકૂકડી રમતાં'તાં,
સંતાકૂકડી રમતાં રમતાં,
પકડાઈ જવાની કેવી મજા!
ભાઈ, પકડાઈ જવાની કેવી મજા!

અમે આમલીપીપળી રમતાં'તાં,
અમે આમલીપીપળી રમતાં'તાં,
આમલીપીપળી રમતાં રમતાં,
સંતાઈ જવાની કેવી મજા!
ભાઈ, સંતાઈ જવાની કેવી મજા!

અમે બિલ્લી-ઉંદર રમતાં'તાં,
અમે બિલ્લી-ઉંદર રમતાં'તાં,
અમે ચૂં...ચૂં...મ્યાઉં... મ્યાઉં કરતાં'તાં,
અમે ચૂં...ચૂં...મ્યાઉં... મ્યાઉં કરતાં'તાં,
ચૂં...ચૂં...મ્યાઉં...મ્યાઉં કરતાં કરતા,
નાસી જવાની કેવી મજા!
ભાઈ, નાસી જવાની કેવી મજા!

- મૂળજીભાઈ ભક્ત

વાર્તા :

ગ
પ
સ
પ

હું પણ...

એક ઈંડામાંથી બતકનું બચ્ચું નીકળ્યું
અને બોલ્યું, ''લ્યો, હું ઈંડામાંથી બહાર આવ્યું,''
બીજા ઈંડામાંથી મરઘીનું પીલું નીકળ્યું
અને બોલ્યું, ''લ્યો, હું પણ આવી ગયું.''
બતકનું બચ્ચું કહે, ''હું ફરવા જાઉં છું.''
પીલું કહે, ''હું પણ આવીશ.''
બતકનું બચ્ચું કહે, ''હું ખાડો ખોદું છું.''

ગ
પ
સ
પ

પીલું કહે, ''હું પણ ખોદીશ.''
બતકનું બચ્ચું કહે, ''મને એક અળસિયું મળ્યું.''
પીલું કહે, ''મને પણ અળસિયું મળ્યું.''
બતકનું બચ્ચું કહે, ''મેં એક પતંગિયું પકડ્યું.''
પીલું કહે, ''મેં પણ પતંગિયું પકડ્યું.''

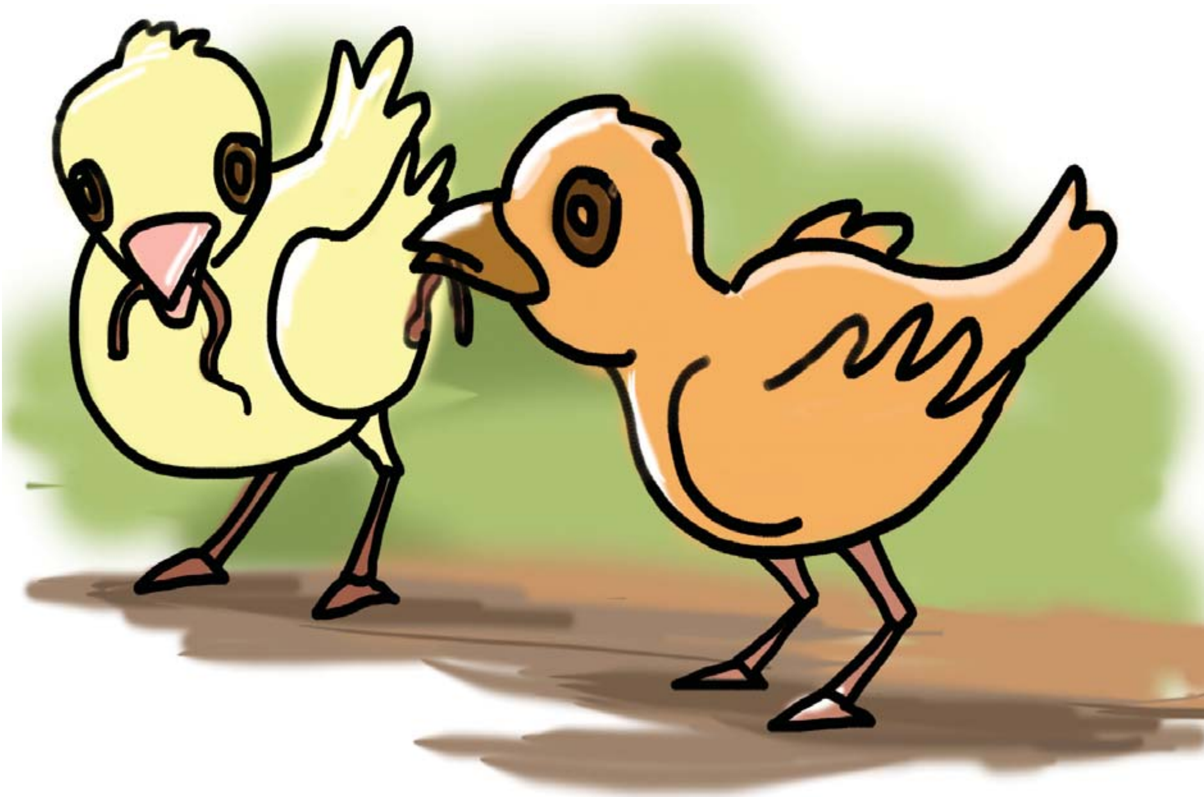

બતકનું બચ્ચું કહે, ''હું તરવા માગું છું.''
પીલું કહે, ''હું પણ તરવા માગું છું.''
બતકનું બચ્ચું કહે, ''જુઓ, હું તરું છું.''
પીલું કહે, ''હું પણ તરીશ.''
પણ આ શું? બતકનું બચ્ચું તરે, મરઘીનું બચ્ચું કંઈ તરે ? એ તો ડૂબવા લાગ્યું.
''બચાવો...'' પીલુંએ બૂમ પાડી.

ગપસપ

બતકના બચ્ચાએ પીલાને પાણીમાંથી બહાર કાઢ્યું.

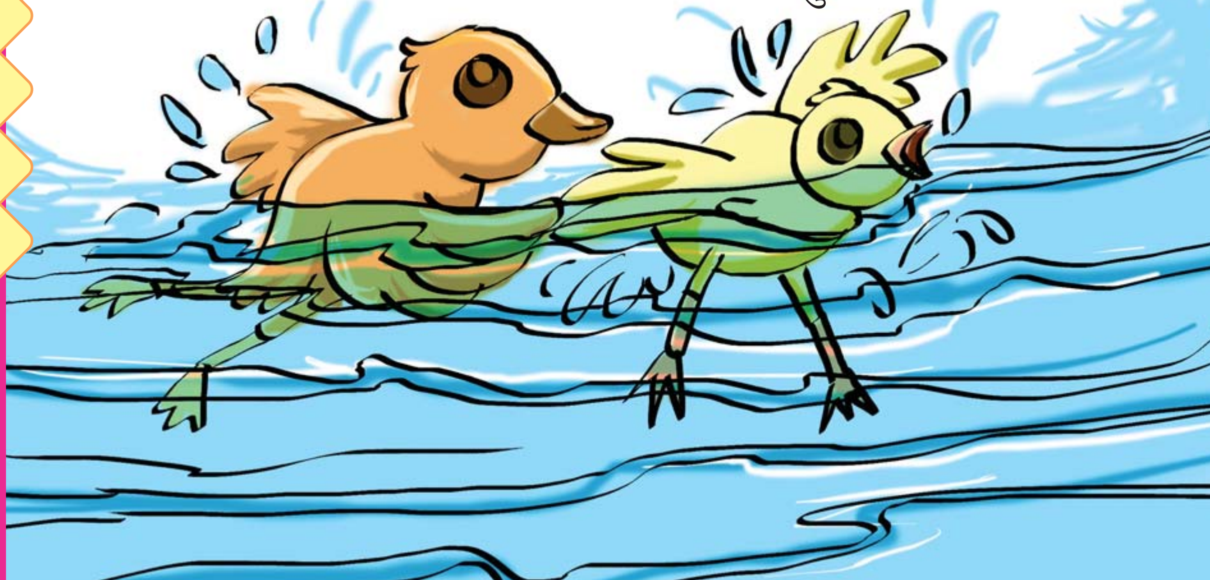

● પછી બતકના બચ્ચાએ મરઘીના બચ્ચાને શું કહ્યું હશે ?

કલબલ

વાતચીત :

વાર્તાચિત્રોને આધારે નીચે જેવા પ્રશ્નો પૂછવા :

- બતકનું બચ્ચું શું કરે છે?
- મરઘીનું બચ્ચું શું કરે છે?
- તમને આ વાર્તામાં શું ગમ્યું?

છમછમ

અભિનય :

'હું પણ' વાર્તા ફરી કહેવી. બતકના અને મરઘીના બચ્ચાનો સંવાદ આ રીતે આગળ વધારવો. સંવાદ સાથે વિવિધ ક્રિયાનો અભિનય પણ કરાવવો.

શિક્ષક : હું કેળું ખાઈશ.

વિદ્યાર્થીઓ : હું પણ કેળું ખાઈશ.

શિક્ષક : હું કૂદકા મારીશ.

વિદ્યાર્થીઓ : હું પણ કૂદકા મારીશ.

રમત :

બતકનું બચ્ચું કહે તેમ કરો, બતકનું બચ્ચું કરે તેમ નહિ.

આ રમત રમાડતી વખતે શિક્ષક 'બતકનું બચ્ચું' બની સૂચના આપશે. રમત સમજાવી દીધા પછી વિદ્યાર્થીને પણ સૂચના આપવા માટે કહી શકાય.

- શિક્ષક (હાથ ઊંચા કરીને) હાથ સામે...
- શિક્ષક (પાણી પીવાનો અભિનય કરીને) કેળું ખાઓ.
- શિક્ષક (લખવાનો અભિનય કરીને) ચોપડી વાંચો.

આમ, બતકનું બચ્ચું બનનાર સૂચના આપે એ કરતાં અલગ ક્રિયા કરે. ક્રિયા કરવામાં નિયમનું પાલન ન કરે તે આઉટ ગણાય.

સરખામણી :

- વિદ્યાર્થીઓની બે-બેની જોડ બનાવો.
- બે-બેની જોડમાં ચિત્રો વચ્ચેનો તફાવત શોધવા કહો.
- આવાં અન્ય ચિત્રોમાંથી પણ તફાવત શોધવા કહો.

ખ
ડ
ખ
ડ

ગમ્મત :

નીચેના જેવા પ્રશ્નો પૂછવા :

- ચિત્ર-૧માં બાળક શું કરે છે ?
- બાળકનાં ચશ્માં જોઈને વાંદરો કયા ચિત્રમાં બહુ ખુશ દેખાય છે ?
- કયા ચિત્રમાં વાંદરાએ ચશ્માં પહેર્યાં છે ?

૪ ચણા-વટાણા... જલ્લેબી!

ગ
ણ
ગ
ણ

ગીત :

હું તો નિશાળે જાતો'તો

હું તો નિશાળે જાતો'તો,
રોજ નાસ્તો ખાતો'તો.
સોમવારે તો સેવ બનાવે,
મમરા મંગળવારે લાવે.
પીવડાવે દૂધ બુધવારે,
ગોળપાપડી ગુરુવારે.
ચણા-વટાણા લાવતા,
શુક્રવારે ભાવતા.
વહેલો વહેલો ઊઠી સવારે,
તૈયાર થાતો'તો શનિવારે.
રવિવારની રજા પડે,
રમવાની બહુ મજા પડે.

- જયંત શુક્લ

લીલુ અને પીલું

બે બચ્ચાં,

એકનું નામ લીલુ, બીજાનું નામ પીલું.

લીલુ લીલી વસ્તુ ખાતું હતું. પીલું પીળી વસ્તુ ખાતું હતું. એક દિવસ લીલુએ એક છોડ પર કંઈક લીલું લીલું જોયું. લીલુએ તેને ખાઈ લીધું. અરે! આ તો મરચું હતું.

લીલુની જીભ પર બળતરા થવા લાગી. તે રડવા લાગ્યું. તેની મમ્મી દોડતી દોડતી આવી. પીલું પણ ભાગ્યું. તે પીળા રંગનો ગોળનો ટુકડો લઈ આવ્યું.

લીલુએ ઝડપથી ગોળ ખાધો. તેનાથી મોંમાં બળતરા બંધ થઈ ગઈ. મમ્મીએ લીલુ અને પીલુંને પોતાની ગોદમાં લઈ લીધાં.

વાતચીત :

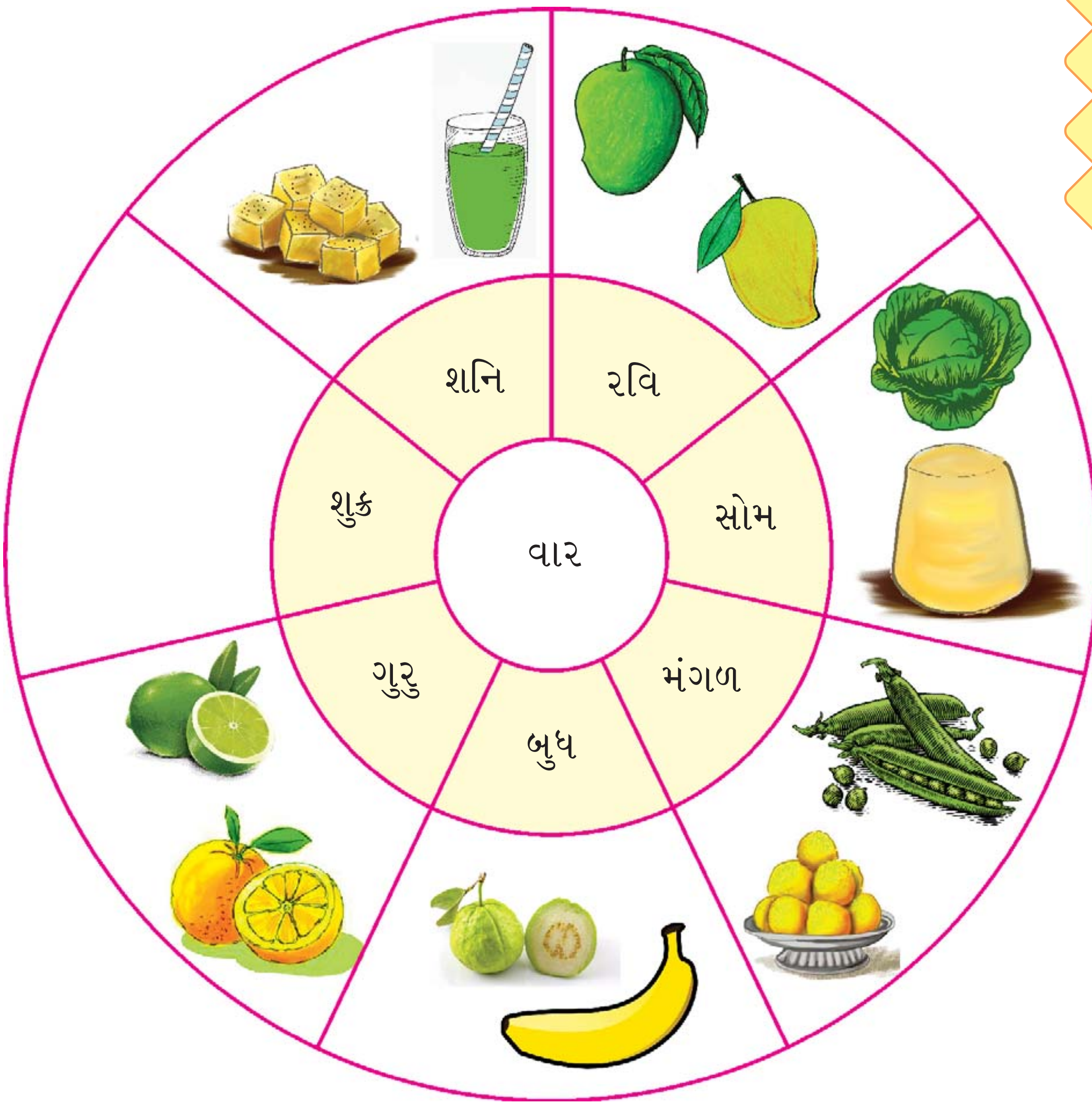

- સોમવારે પીલું શું ખાતું હશે?
  બુધવારે લીલુ શું ખાતું હશે?
  શનિવારે કોણ શું ખાતું હશે?
- લીલુ શું ખાતું હશે?
- પીલુંએ શું નહિ ખાધું હોય?
- તમે લીલુને શુક્રવારે શું ખાવાનું આપશો?

કલબલ

પ્રવૃત્તિ :

- તમને જલેબી ભાવે છે?
- આ થાળીમાં શું શું છે?
- તમને એમાંથી શું વધારે ભાવે છે?
- તમને શું ખાવાનું ઓછું ભાવે છે?
- થાળીમાં છે એના સિવાય તમને શું ભાવે?

દડબડ

રમત :

શિક્ષક ખાવાની વસ્તુનું નામ બોલશે ત્યારે વિદ્યાર્થીઓ ''ખાઉં... ખાઉં...'' બોલશે. ખાવાની વસ્તુ ન હોય એ વખતે વિદ્યાર્થીઓ ''ન ખાઉં'' બોલશે.

કલબલ

પ્રવૃત્તિ :

- વિદ્યાર્થીઓને તેમનું લંચબૉક્સ ખોલવા કહો. વારાફરતી દરેક વિદ્યાર્થી વર્ગની સમક્ષ આવી પોતાના લંચબૉક્સમાં લાવેલી ખાવાની વસ્તુ વિશે કહેશે.

જોડકણું :

બ ડ બ ડ

રવિ પછી તો સોમ છે.
ત્રીજો મંગળવાર.
ચોથો બુધ, ગુરુ પાંચમો,
છઠ્ઠો શુક્રવાર.
શનિવાર તે સાતમો
છેલ્લો વાર ગણાય.
આમ એક અઠવાડિયું
સાત વારનું થાય.

- દલપતરામ

ગમ્મત :

ખ ડ ખ ડ

શિક્ષકે છોકરાંને ઘાસ ખાતી ગાયનું ચિત્ર દોરવા કહ્યું.
બધાં છોકરાં ચિત્ર દોરવા લાગી પડ્યાં.
ચિન્ટુ કાગળ લઈને ચિત્ર બતાવવા આવ્યો.

શિક્ષક : આ શું દોર્યું?!
ચિન્ટુ : ઘાસ ખાતી ગાય.
શિક્ષક : ઘાસ ક્યાં?
ચિન્ટુ : ગાય ખાઈ ગઈ.
શિક્ષક : તો, ગાય ક્યાં છે?
ચિન્ટુ : ગાય તો ઘાસ ખાઈને જતી રહી.

- આવા અન્ય ટુચકા કહેવા માટે વર્ગખંડમાં આયોજન કરવું.

છ મ છ મ

અભિનય :

વિવિધ વસ્તુ ખાવાનો અભિનય વિદ્યાર્થી પાસે કરાવવો.

ખ ડ ખ ડ

સાંભળો :

નીચેનો ફકરો બેવાર મોટેથી વાંચો :

પેટુરામને સોમવારે સમોસા,

મંગળવારે મોહનથાળ,

બુધવારે બુંદી, ગુરુવારે ગુલાબજાંબુ,

શુક્રવારે શીરો, શનિવારે શક્કરિયાં

અને

રવિવારે રોટલી આપી.

હવે પેટુરામના પેટમાં જોઈને કહો.

તેણે શું નથી ખાધું?

એ કયા વારે ખાવાનું હતું?

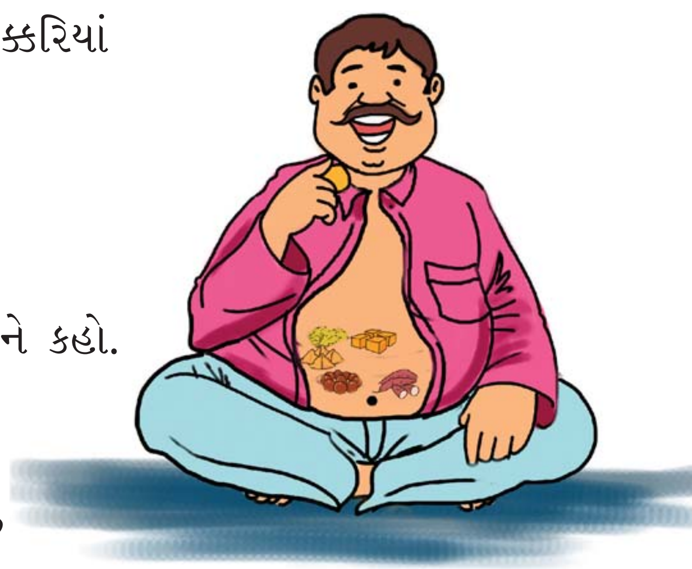

(જરૂર પડે તો આ ફકરો ફરીથી વાંચવો.)

ચર્ચા :

રવિ

સોમ

મંગળ

બુધ

ગુરુ

શુક્ર

શનિ

- દોરડી કોણ કૂદે છે ?
- ફૂલ રેકેટ કોણ રમે છે ?
- પતંગ કોણ ચડાવે છે?
- શનિવાર શું કરે છે?
- ફૂટબોલની રમત કોણ રમે છે ?
- કયા ચિત્રમાં તીર ચલાવાય છે ?
- કયા ચિત્રમાં ક્રિકેટ રમવાની તૈયારી છે ?

- ચિત્રોના આધારે આવા અન્ય પ્રશ્નો પૂછો.

૫ રંગબેરંગી રમકડાં

ગીત :

ગ
ણ
ગ
ણ

કેટલા રે કેટલા

કેટલા રે કેટલા?

તમે કહો એટલા.

‘ચાર’.

કેટલા રે કેટલા?

તમે કહો એટલા.

‘દસ’.

- આમાં શિક્ષક ‘કેટલા રે કેટલા?’ પંક્તિ ગાશે. ત્યાર બાદ વિદ્યાર્થીઓ ગાઈને કહેશે ‘તમે કહો એટલા’. આ પછી શિક્ષક એકથી દસ પૈકીની કોઈ એક સંખ્યા બોલશે અને તે સંખ્યા મુજબ આંગળીઓ દર્શાવશે.

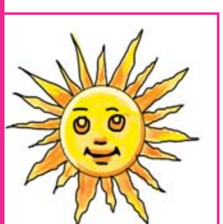
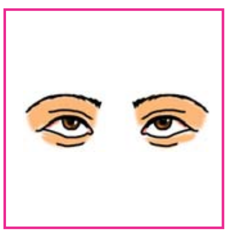

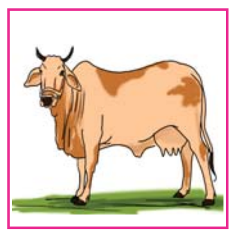
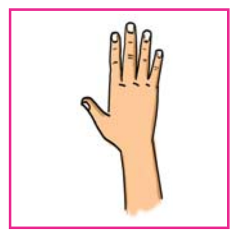
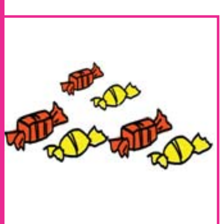

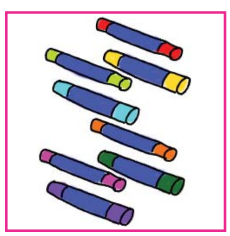

હવે ઉપર્યુક્ત ગીત વખતે તમે જે સંખ્યા બોલો તે સંખ્યાના ચિત્ર પર વિદ્યાર્થી આંગળી મૂકશે.

દ ડ બ ડ

રમત :

શિક્ષક વચ્ચે ઊભા રહેશે. વિદ્યાર્થીઓ વર્તુળાકારે ફરશે. શિક્ષક ‘કેટલા રે કેટલા?’ ગાશે. વિદ્યાર્થીઓ ‘તમે કહો એટલા’ ફરતાં રહીને ગાશે. શિક્ષક કહે ‘ત્રણ’ તો વિદ્યાર્થીઓ ત્રણ-ત્રણનાં જૂથ બનાવશે. આ જ રીતે એકથી દસ સુધીની સંખ્યા આડીઅવળી બોલવી. ક્રમશઃ સંખ્યા ન બોલવી.

છ મ છ મ

અભિનય ગીત :

એકડો સાવ સળેકડો

એકડો સાવ સળેકડો ને બગડો ડિલે તગડો,

બંને બથ્થંબથ્થા બાઝી કરતાં મોટો ઝઘડો.

તગડો તાળી પાડે ને નાચે તાતાથૈ,
ચોગડાની ઢીલી ચડ્ડી સરરર ઊતરી ગઈ !

પાંચડો પેંડા ખાતો એની છગડો તાણે ચોટી,

સાતડો છાનોમાનો આવી લઈ ગયો બધી લખોટી,

આઠડાને પેન્સિલ આપી નવડો કહેતો લખ,
એકડેમીંડે દસ ત્યાં આવી સ્કૂલની બસ.

– રમેશ પારેખ

ગ
પ
સ
પ

વાર્તા :

તું નાનો હું મોટો

જુલી પાસે ભાતભાતનાં રમકડાં. આખો દિવસ એ રમ્યા કરે. રાત્રે જુલી બધાં રમકડાં એક ટોપલીમાં મૂકીને સૂઈ જાય.

એક રાત્રે ટોપલીમાં સળવળાટ થયો. રમકડાના હાથી અને રમકડાના વાંદરા વચ્ચે લડાઈ થઈ ગઈ. વાંદરો કહે, ‘‘હું મોટો છું.’’ હાથી કહે, ‘‘જા, જા. હું મોટો છું. તું બરાબર જો. તું મારાથી નાનો છે.’’ બંને તો ન્યાય કરાવવા ગયાં રમકડાની સાઇકલ પાસે. સાઇકલબહેન, સાઇકલબહેન... ‘‘હું મોટો કે આ હાથી મોટો ?’’ સાઇકલ મૂંઝાઈ ગઈ કે આમ તો હાથી મોટો હોય, પણ અહીં તો વાંદરો મોટો દેખાય છે. સાઇકલ કંઈ નક્કી કરી શકી નહિ એટલે કહે, ‘‘ચાલો, આપણે બસ પાસે જઈએ.’’ સાઇકલ, હાથી અને વાંદરો ત્રણેય બસ પાસે જવા નીકળ્યાં.

ત્યાં જઈને જોયું તો રમકડાની બસ તો રમકડાની સાઇકલ કરતાંય નાની! ને વાંદરો તો ખી...ખી...ખી કરતાં હસી પડ્યો.

હાથીએ પૂછ્યું, બસબહેન, બસબહેન...

- હવે વિદ્યાર્થીઓને પૂછો કે તેમણે શું વાત કરી હશે ?
- હવે પછી તેઓ કયા રમકડા પાસે ન્યાય માગવા ગયાં હશે ?

ગ પ સ પ

પ્રવૃત્તિ :

- વિદ્યાર્થીઓ પાસે ઘરેથી રમકડાં મંગાવવાં.
- દરેક વિદ્યાર્થી વર્ગની સમક્ષ આવી પોતાનાં રમકડાં વિશે કહેશે.

  જેમકે, આ મારી મોટર છે.

  તે લાલ મોટર છે.

ક લ બ લ

રમકડાં

રમકડાં... રમકડાં... રંગબેરંગી રમકડાં....
હાં રે હાં ભાઈ રમકડાં
હાં રે હાં ભાઈ રમકડાં

રમકડાંનો રાજા બન્યો હું, નામ છે મારું સસ્સાભાઈ
રાજાજી કી જય હો... રાજાજી કી જય હો...

એક સાથ કૂચકદમ, એક સાથ કૂચકદમ !
નાનાં નાનાં રમકડાં, ચાવીવાળાં રમકડાં
રમકડાં...રમકડાં... રંગબેરંગી રમકડાં....

શિયાળભાઈ તો પ્રધાન બનીને, ફેરફુદરડી ફર્યા કરે;
કૂતરાભાઈ તો સિપાઈ બનીને, હાઉવાઉ હાઉવાઉ કર્યા કરે,
રાજાજી કી જય હો... રાજાજી કી જય હો...

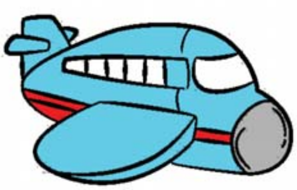

એકસાથ કૂચકદમ, એકસાથ કૂચકદમ !
પૈડાવાળાં રમકડાં, પાંખોવાળાં રમકડાં
આભે ઊડતાં રમકડાં, પાણીમાં તરતાં રમકડાં.
રમકડાં... રમકડાં... રંગબેરંગી રમકડાં....

પ્રવૃત્તિ :

માટી/પ્લાસ્ટિક ક્લેમાંથી વિદ્યાર્થીઓ પાસે જુદાં જુદાં રમકડાં બનાવડાવો અને તેનું વર્ગની સમક્ષ પ્રદર્શન ગોઠવો. આ રમકડાં પરથી નીચે મુજબના પ્રશ્નો પૂછો :

(૧) લાલ રંગનું રમકડું કયું છે?

(૨) ઢીંગલીનું રમકડું કયા રંગનું છે?

(૩) સૌથી મોટું રમકડું કયું છે?

(૪) સૌથી નાનું રમકડું કયું છે?

(૫) તમને કયું રમકડું સૌથી વધુ ગમ્યું?

ક લ બ લ

ગમ્મત :

હાથીને ફ્રિજમાં મુકાય ?

ખ ડ ખ ડ

૬ પૈડું ચાલે ચક્કર ચક્કર

છ
મ
છ
મ

અભિનય ગીત :

રેલગાડી સરરર...

રેલગાડી સરરર સરરર જાય.
રેલમાં બેઠાં બે ગુજરાતી,
ગુજરાતી ગરબા રમતાં જાય.
રેલગાડી સરરર સરરર જાય.
રેલમાં બેઠાં બે પંજાબી,
પંજાબી ભાંગડા કરતાં જાય.
રેલગાડી સરરર સરરર જાય.

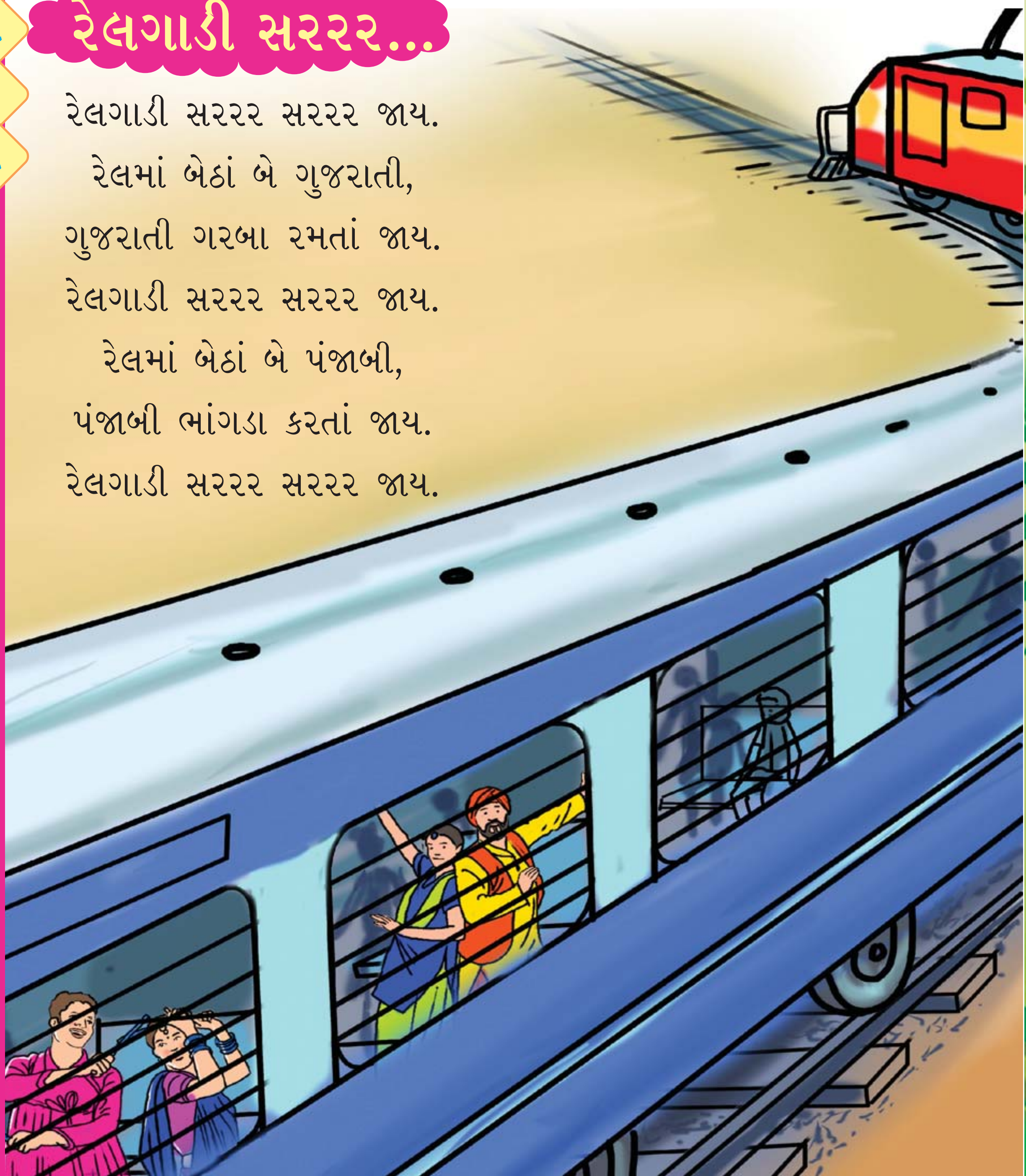

- આ રીતે અન્ય રાજ્ય અને નૃત્ય જોડી ગીત આગળ વધારવું.

વાર્તા :

લોભી લાલજીભાઈ

લાલજીભાઈ લીલું નાળિયેર લેવા નીકળ્યા. એક દુકાને જઈ ભાવ પૂછ્યો. દુકાનદાર કહે, ''દસ રૂપિયા.'' લાલજીભાઈ તો લોભી, કહે ''પાંચ રૂપિયામાં આપો.'' દુકાનદાર કહે, ''આગળ જાઓ સસ્તામાં મળશે.''

લાલજીભાઈ તો ચાલ્યા આગળ. નાળિયેરની વાડી પાસેની દુકાને જઈ પૂછ્યું. ''નાળિયેરના કેટલા રૂપિયા?'' દુકાનવાળો કહે, ''પાંચ રૂપિયા.'' લાલજીભાઈને વધુ લોભ

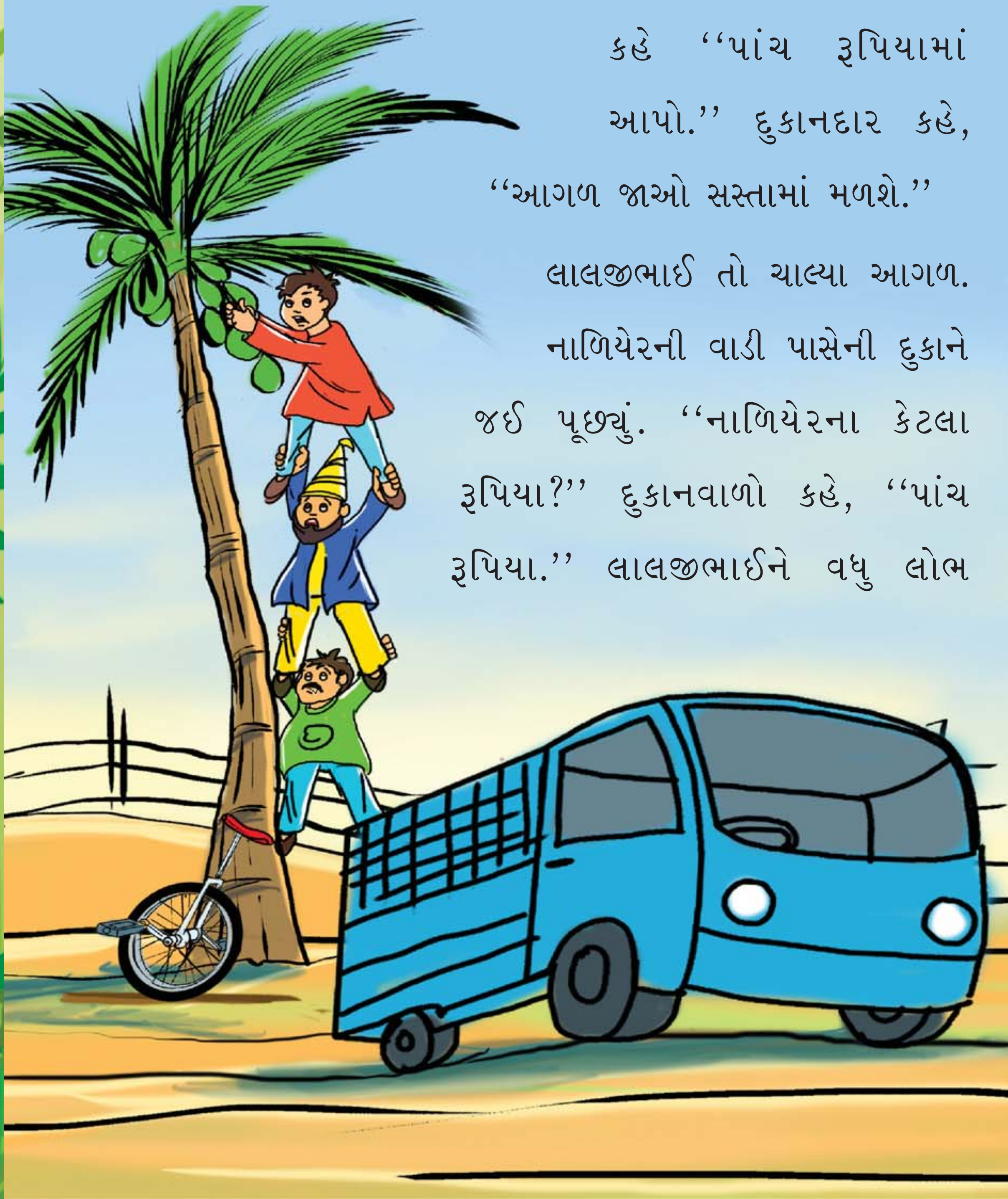

ગ
પ
સ
પ

જાગ્યો. કહે ''બે રૂપિયામાં આપો.'' દુકાનવાળાને ગુસ્સો આવ્યો, તેણે કહ્યું, ''ત્યાં દૂર નાળિયેરી દેખાય ને! ત્યાંથી જાતે તોડી લો.'' મફત...!

લાલજીભાઈ તો રાજી-રાજી થઈને દોડ્યા. ઝટપટ નાળિયેરી પર ચઢી ગયા. નાળિયેર પકડીને તોડવા જોર લગાવ્યું. પણ નાળિયેર ન તૂટ્યું ને લાલજીના પગ લપસી પડ્યા. લાલજીભાઈ તો લટક્યા નાળિયેર સાથે!

લાલજીભાઈ તો પગ હલાવે ને ''બચાવો, બચાવો''ની બૂમો પાડે. ત્યાંથી સલીમભાઈ સરકસવાળા એમની મોટી સાઇકલ લઈને નીકળ્યા. સલીમભાઈને દયા આવી. એ તો ઊભા થઈ ગયા પોતાની એક પૈડાવાળી સાઇકલ પર અને હાથ વડે લાલજીભાઈના પગ પકડ્યા, પણ ત્યાં તો સાઇકલ સરકી... ને લાલજીભાઈના પગ સાથે સલીમભાઈ પણ લટક્યા. હવે બચાવો, બચાવોની બૂમો બમણી થઈ ગઈ.

ત્યાં જ ટપુભાઈ ટેમ્પો લઈને નીકળ્યા. ટપુભાઈએ ટેમ્પા પર ચઢી સલીમભાઈના પગ પકડ્યા, ત્યાં તો ટેમ્પો ગગડ્યો ને હવે બેને બદલે ત્રણેય લટક્યા.

હવે તો ટપુભાઈ અને સલીમભાઈને બીક લાગી કે ઉપરવાળો ભાઈ નાળિયેર છોડી દેશે તો! એટલે ટપુભાઈએ બૂમ પાડી, ''અલ્યા ભાઈ તું નાળિયેર ના છોડીશ, હું તને હજાર રૂપિયા આપીશ.''

લાલજીભાઈ તો રાજીના રેડ થઈ ગયા અને બોલ્યા, ''હજાર રૂપિયા!'' અરે! એ તો આટલા બધા!'' કહી બે હાથ પહોળા કર્યા.

ને પછી...

વાતચીત :

- સૌથી આગળ કયાં ત્રણ વાહન છે?
- ચિત્રમાં કેટલી રીક્ષા છે?
- છેલ્લે કયું વાહન દેખાય છે?
- સામેની તરફ કેટલાં વાહન છે?
- ફૂટપાથ પર કેટલા માણસો ચાલે છે?

ગણગણ

જોડકણાં :

લીલી-પીળી બસ
ચાલી જાય ચાલી જાય ચાલી જાય,
એક ટકોરે અટકે
ને બેએ ઊપડી જાય, ઊપડી જાય ઊપડી જાય.
લીલી-પીળી બસ.
ચાલી જાય ચાલી જાય ચાલી જાય.

એ જાય... એ જાય
ઊંચે ઊંચે ઊડી જાય
ધરતી ઉપર દોટ મૂકી
આભે ચડી જાય ચડી જાય ચડી જાય.
એનું નામ છે વિમાન.
એનું નામ છે વિમાન.

સાઇકલ મારી સરરર જાય,
ટીન-ટીન ટોકરી બજાવતી જાય.

હું ઘોડાગાડીવાળો,
મારો ઘોડો ઘણો રૂપાળો,
ધોળા એના રંગમાંહી,
કાળાં ચાઠાંવાળો,
મારો ઘોડો ઘણો રૂપાળો.

દરિયે ડોલતું જાય, દરિયે ડોલતું જાય.
જહાજ મારું સૌથી પહેલું,
દરિયે ડોલતું જા.
કોઈથી ના રોકાય, કોઈથી ના રોકાય,
સરરર કરતું જહાજ મારું,
દરિયે ડોલતું જાય.

અભિનય :

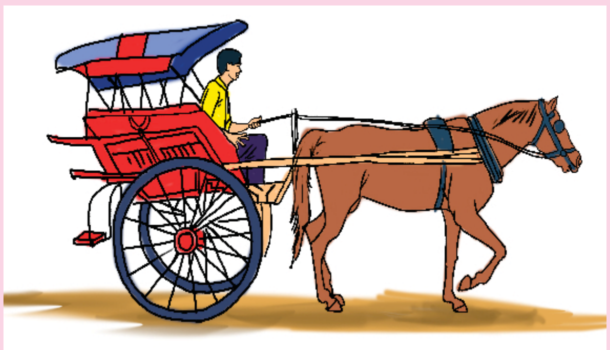

- વિવિધ વાહન ચલાવવાનો અભિનય કરાવો.
- નમૂનામાં આપ્યાં છે તે ઉપરાંત અન્ય વાહન ચલાવવાનો અભિનય કરાવો.

ગમ્મત :

ખ
ડ
ખ
ડ

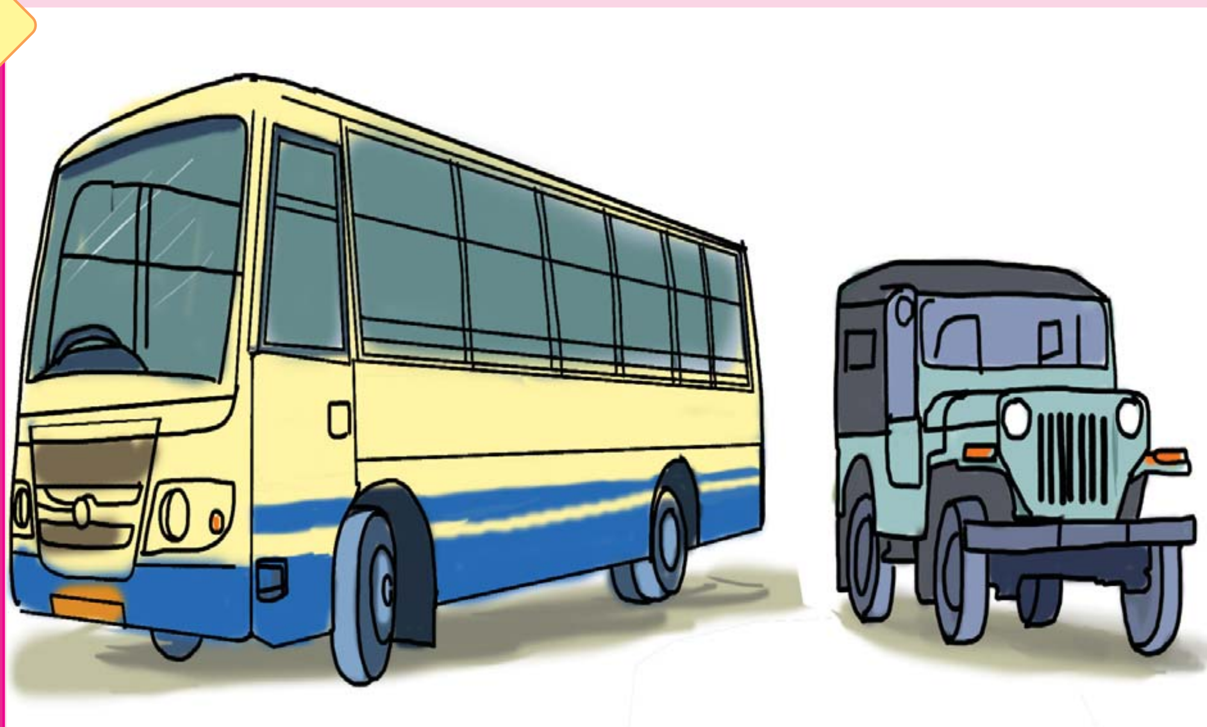

બસ ક્યાં છે?

જીપની બાજુમાં!

જીપ ક્યાં છે?

બસની બાજુમાં!

બસ અને જીપ ક્યાં છે?

બાજુબાજુમાં!

● ● ●